

■ Mozialapítvány a művészfilmekért KÉP-SZÍN-HÁZ

Ahogy az utóbbi években egyre több kommersz amerikai film kerül forgalomba – talán épp ennek természetes ellensúlyozásaként –, úgy nőtt a művészfilmek iránti igény is. Ez számokban is kimutatható a Belvárosi Mozi Kamara termék- és Filmtékájának látogatottságában.

Tehát nem volt megalapozatlan az a nonprofit jellegű vállalkozás, amely három hölgy – *Erdélyi Ágnes, Nagy Mária és Szabó Éva Andrea* – kezdeményezésére jött létre: október 6-tól működik a KÉP-SZÍN-HÁZ Művészmozi Alapítvány.

Az alapítók elmondták, hogy a Magyar Mozgóképi Alapítvány mellett a szegedi önkormányzattól kapták a legnagyobb segítséget, ugyanis november 15-től 5 évig rendelkezésükre bocsájtottak egy közel 140 négyzetméteres pincét a Takaréktár utcában, és 1 millió forinttal támogatják a felújítási munkákat. A talán nyár elején már működő pince-mozi annyiban tér le a megszokottól, hogy nem csupán filmeket lehet nézni a közel 50 férőhelyes nézőterőről, hanem lesz itt teázó, kávézó, folyóiratolvasó, ahol szükség szerint a film utáni élményeket meg-

beszélhetik. A koncepciózusan összeállított filmekhez előadások kapcsolódnak majd, illetve találkozások rendezőkkel, színészekkel. A pincemoziban szakemberek vezetésével olyan foglalkozásokat is tartanak, amelyek elsődleges célja a vizuális nevelés, de lesznek filmesztétikai „órák” is – középiskolásoknak.

Hogy vajon milyen lesz a mozi hangulata, hogyan fog működni, abból az alapítók négy napon át „Az első mozielőadás” címmel ízelítőt adnak a Tantusz Művelődési Házban, november 29-től december 2-ig. Az első napon – és a továbbiakban is – délután 6 órakor kezdődik a program: Fellini emlékesttel és kiállításal. A második napon film-történeti válogatást láthatnak, ezt a Molnár Dixieland ragtime koncertje követi. A harmadik napon két magyar elsőfilmes mutatkozik be: *Böszörményi Zsuzsa és Szederkényi Júlia* – a vetítéseket személyes jelenlétükkel támogatják a rendezők. A negyedik nap *Szöke András* és barátai játékában telik el, ahol négy játékfilm vetítését társalgás követi Szöke Andrásal és barátaival.

Podmaniczky Szilárd

■ *Hogyan módosult napjainkra az irodalom és az élet viszonya?*

– Az irodalom a korábbi szakrális helyzetből nagyon világi helyzetbe került. Vagyis szekularizálódott, és az író már nem a társadalom egyetlen igazmondó szócsové. Ráadásul nem is az úgynevezett második nyilvánosság. Vagyis ez a furcsa szerep, az úgynevezett áthallások rendszere – mely annyit is jelentett, hogy irodalmi művek értékelésébe nagyon beleszólt az, hogy a szerző mennyit mond ki a politikai igazságokból – szerintem teljesen eltűnt. Előtérbe került a mű irodalmi értéke. Ez persze nem egészen így van, mert láthatjuk: még mindig befurakodik a politika az irodalmi berkekbe. Vagyis ez a világtársaság még nem tökéletes.

■ *Mi a véleménye arról, hogy a médiaháború miatt írók letiltják műveik szerepeltetését a rádióban és a tévében?*

– Már a debreceni irodalmi napokon is beszéltem erről. A véleményem kettős, ugyanis nem helyeslem, hogy az irodalmat kifejezetten politikai célokra használjuk fel. Itt pedig kifejezetten ellenzéki politikai akcióról van szó. Meg akarják buktatni a rádió és a televízió alelnökeit. Ez egy ellenzéki pártnak lehet a programja, de az, hogy erre írókat használnak fel, nekem nem tetszik. A dolgot másik része: el kell utasí-

Az irodalom és a kalitka Beszélgetés Tornai Józseffel, az írószövetség elnökével

Irodalmi est vendége volt Csongrádon Tornai József, a Magyar Írók Szövetségének elnöke. Ez alkalomból adott interjút lapunknak.

tani, ha az alelnök egyenesen kijelenti, hogy örül, ha ezek a szerzők kimaradnak a műsorból. Azt kell mondani, amit az irodalmi szerkesztőség tagjai írtak a bojkottáló költőknek: nagyon sajnálják, hogy jó barátaik, akikkel együtt dolgoztak hosszú éveken át, most egyszerre nem hajlandók tovább együttműködni velük. Azt is mondtam Debrecenben, nem értem, miért kell a szerkesztőket és főleg a hallgatókat büntetni, amikor politikáról van szó.

■ *Milyennek látja ma az írók helyzetét?*

– Két éve rendeztek Glasgow-ban egy olyan szemlét, amelyen az egykori kommunista országok kultúrája volt a téma. Ezen az érintett országok is képviseltették magukat. Ott alakult ki az a „kalitka metafora”, mely szerint ameddig a madár benne van a kalitkában, addig kap enni, de nem szabad; ha kiengedik a kalitkából, akkor szabad, de nem kap enni!

Ez azért jelenleg nem egészen így van, mert a kormányzat nagyon sokat áldoz a kultúrára, csak nem eleget. Amíg az 1989 előtti időkben 14–15 irodalmi lap létezett Magyarországon, addig ma 60 jelenik meg. Nagyon furcsa, hogy így megugrott a számuk. En ezt magyar mirákulumnak nevezem. Viszont az igaz, hogy könyv alakban nagyon nehéz megjelenni. Csak úgy, ha az ember banktól, alapítványtól szerez pénzt. És még mindig működik Nemeskürty István vezetésével az úgynevezett Könyvtámogatók kuratóriuma, ami nem kis összegeket utal ki. Az viszont nyilvánvaló, hogy több kellene, mint amennyi van!

■ *Az állami kiadók többsége részvénytársasággá, vagy kft.-vé alakult. Igaz, rengeteg új is van. Mennyire használ az irodalomnak az, hogy a könyvkiadás is üzletté vált?*

– Nyilvánvaló, a költészet lett a nagy vesztes, viszont az

idei könyvhéten lényegesen több kötet jelent meg, mint korábban. Nagyon drága kiadványokat árusítottak, és mégis nagy volt a forgalom. Aki megnézi a téli könyvvásár választékát, akkor meglepődik, mert ilyen még nem volt! Olyan hihetetlen tömegű reprodukciók, vagy színesen illusztrált kötet jelent meg (az árakat már meg sem merem nézni), amennyi még sosem. Az üzlet ilyenkor nem sajnálja a befektetést, felméréseik szerint valószínűleg el tudja adni.

■ *Mennyire sarkallja az írókat a könyvkiadás felledülése?*

– Ezt nem tudom megítélni.

■ *Az előbb említett választék jórészt külföldi szerzők műveit öleli fel...*

– Igen, ez nem nagyon érinti a magyar irodalmat. Egy író mindez nem is nagyon befolyásol. Az dolgozik a regényén, vagy írja a verseit, színműveit. De van egy rettenetes hiba: mindenki panaszkodik. Ez szörnyű, visszataszító magyar tulajdonság. Így természetes, hogy az írók is ezt teszik...

Korom András

Az új világ artisztikuma Húsz éve halt meg Lehel István

Lassan felnőtt egy olyan értelmiségi generáció Szegeden, amelyik nem, vagy csak érintőlegesen hallott *Lehel István* festőművészről. Pedig a JATE Bölcsészkarának művészettörténet oktatóját százak és százak ismerték, hallgatták, tisztelték. Felnéztek a mély humanizmussal átitatott tanárra, a képzőművészetek mellett zenében is jártas, sok régiséget összegyűjtő műpártolóra, a nagy értékű ikonok, kvalitásos műtárgyak mellett az egyszerű népi kerámiát, fafaragást, naiv festményt is megbecsülő szakemberre.

Kevésbé ismerték el nagy ívű, modern absztrakt festészetét, egyrészt mert az átlag magyar ember esztétikai ízlésétől elég messze állt, másrészt mert a hivatalos, szocialista realista művészetiirányítás nem is tűrte a „dekodens”, nyugati hatást tükröző, tehát eleve ellenséges, elítélendő irányzatot. A szemléjében is sokszor megbánott művésznek egy-két alkalmi kiállításától eltekintve, nem volt lehetősége műveit bemutatni. Rövid betegség után, 1973-ban hunyt el, 56 évesen. Korai halála megakadályozta, hogy a 80-as években induló politikai

Élet (1963)

enyhülés az ő számára is új lehetőségeket biztosítson.

A jó barát professzor, *Bálint Sándor* 1962-ben így méltatta munkásságát: „Az anyagi világról való ismereteink mind tökéletesebbé válnak, mind szabatosabban tükrözik a folyton egyetemesebbé növekvő valóságot. *Lehel István* már ennek az új világnak keresi az artisztikus vetületét, tükrösképet. Úgy érezzük, hogy első sorban a vonalak kivételes tehetségű mestere. Alkotásai redukálhatatlan egyszerűségükben, teljességükben és szükségszerűségükben a valóság olyan lényegére tapintanak, amelyről legfeljebb kor-

unk természettudományának úttörői tudnak. A világ bonyolultságát vonalszimbólumokká rendezi, ismeretlen, mégis szinte maguktól értetődő összefüggéseket tár fel.”

Nem véletlen, hogy az ismert néprajztudós írta e sorokat. A „hivatalos” kritikusok fanyalogtak, szubjektívizmusról, arctalanságról, dekadenciáról beszéltek. Az 1962-es kiállítás megnyitójában *Pogány Frigyes* ezért szinte védőbeszédet mondott mellette: „*Lehel István* művészi képzelőerejét fűti, szinte áttűzesti az életnek az az ismerete, titkait fűrkésző szelleme, amely a biológus világlátásának is ered-

ménye. A lényében rejlő dinamizmus az élet titkainak mélységeibe hajtja, azt szinte elemre bontja, s így teremt harmóniát. S ha feltesszük a kérdést, hogy az élet törvényeinek ez az őszinte, intuitív megragadása és művészi eszközökkel való megjelenítése nem rejti-e magában a tragikus elemet, az életből való kiábrándulást – határozott nemmel kell felelnünk. Főként az utolsó korokban alkotott művek deris, optimista világot tárnak elénk, annak a művésznek optimizmusát, életigenlését, aki megbékéli az élet törvényeivel, mert jól ismeri azokat, s akiben ez a mély megismerés, bölcs megbékélés már szeretetté, egysüllyé, sőt boldogsággá nemesedett. Szereti a világot: s ezért nem is lázad az élet elvei, törvényei ellen. Ez a lényege, alapja a képeiből áradó harmóniának. Ez a harmonikus beilleszkedését tükrözi.”

Napjainra – szerencsére – túljutottunk azon, hogy magyarázkodni kelljen ideológiai „tévelygéseiért” a művésznek. Az újszegedi *Bálint Sándor* Művelődési Ház hétfőn nyílt *Lehel István* emlékkiállításával tisztelegni, emlékeztetni szeretne a művészre. Egyúttal pedig felhívni a figyelmet: van még tartozása a városnak; elfelejtett hagyatékok várnak „felfedezésre”, művészi érdemek utólagos elismerésre.

Zombori István

■ Kétnapos konferencia a SZAB-székházban

Közép-Európa és a regény

November 26., megnyitó 10 órakor.

Délelőtti előadások, 10.15-től. *Kulcsár Szabó Ernő*: Epika és intertextualitás a posztmodernségben; *Thomka Beáta*: Közép-Európa, mint regénytörténet (Szellem és forma); *Hankó B. Ludmilla*: M. Kundera, B. Hrabal és J. Skvorecky regénye, mint közép-európai tapasztalat kifejezése; *Szalma Natália*: A posztmodern Kelet-Európában (Kundera: Búcsúkerítő); *Szöke Katalin*: A politika „csodája” és a kultúra profanizálódása (Jozef Skvorecky: A csoda); *Balassa Péter*: Ottlik Budája és a magyar közép-európai regény; *Bojtár Endre*: Joseph Conrad és Közép-Európa; *Kereskényi Sándor*: Alkotói válság és (történet)írói önismeret Bulgakov Mester és Margaritájában; *Heé Veronika*: Svejk anekdotái; *Zsoldos Sándor*: Magyarság és emberkép Kosztolányi Édes Annájában; *Kovács Imre Attila*: Németh László Emberi színjátéka.

Délutáni előadások, 15 órától. *Mózes Huba*: A háború színspektruma Kuncznál és Reboreanál; *Bognár Ferenc*: Reborean Ion című regénye; *Csányi Erzsébet*: Crnjanski égisze; *Lőkös István*: Horvát nemzettudat és magyarságélmény a Krleza-regényekben; *Juhász Erzsébet*: Miroslav Krleza Pannónia-képe a Filip Latinovitz hazatérése című regényben; *D. Molnár István*: Reymont és magyar kortársai (A regény és az irodalom megújulása); *Katona Judit*: Kisvilágok egy cseh és egy magyar író művében (Hrabal és Krúdy); *Balogh Magdolna*: Nemzettudat-problémák a századforduló lengyel regényirodalmában; *Nagy László Kálmán*: Lengyel és magyar lágerregények; *Pomogáts Béla*: Az erdélyi magyar történelmi regény a huszas években.

November 27.

Délelőtti előadások 10 órától. *Józsa T. István*: Középkelet-európai prózamodell –

A József Attila Tudományegyetem Szláv Filológiai Tanszéke, a Szegedi Akadémiai Bizottság keretei között működő Modern Filológiai Társaság és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság rendezésében ma délelőtti 10 órakor a Szegedi Akadémiai Bizottság székházában (Somogyi u. 7.) konferencia kezdődik. A regény, mint régióknépeinek kulturális önmeghatározása címmel. A kétnapos rendezvényen a következő előadások hallhatók:

Zénon nyomán; *Bori Imre*: A vajdasági magyar lét-regény kérdései; *Karol Tomis*: Az ember naturalista koncepciója Móríc Zsigmond Sárarany és Nádasí-Jégé Adam Sangala című regényében; *Szalma Natália*: Babits Halálfiái című regényének értelmezése; *Bagi Ibolya*: Regénytelenül. Hiába-való kísérlet egy szöszedet értelmezésére (M. Pavic: Kazar szótár); *Kabdebó Lóránt*: Határ Győző regényei és Közép-Európa; *Bárák György*: A faji előítélet ábrázolása Közép-Európa modern regényirodalmában; *Baróti Tibor*: Egy újra felfedezett ukrán író (Vinnyicsenko).

Délutáni előadások 14.00 órától. *Druzsín Ferenc*: „De hát bolgárok volnának végre is...?” (Lapok a bolgár prózából Alekotól Radicskovig); *Evelina Balcheva*: A kortárs bolgár regény poétikájának kérdései; *Írántsy Pap Ferencné dr. Nagy Mária*: „Viharok sodrában” (A végeken élő emberek csodavárása Tartally Ilona regényeinek tükrében); *Ortutay Péter*: Magyar-ruszin bánat Kárpátalján (Kovács Vilmos Holnap is élünk című regényében).

15.00-kor zárszót mond *Németh G. Béla*.

Vae victis - Kányádi Sándor új kötete

A németországi AL Kiadó *Vae victis (Jaj a legyőzötteknek)* címmel jelentette meg *Kányádi Sándor* költő és képzőművész barátainak négynyelvű könyvét. A kötetet szerdán mutatták be a Magyar Írószövetség budapesti székházában. A könyvben Kányádi Sándor 40 magyar, angol, francia és német nyelvű verse kapott helyet. A verseket egy stuttgarti művészcsoport színes grafikai egészítik ki.

■ A Weiner Kamarazenei Egyesület és a Szegedi Konzervatórium kedden *Weiner Leó*-előadói versenyt rendezett az intézmény hallgatóinak részvételével. A zsűri – *Devich Sándor* hegedűművész, rektorhelyettes, *Hegedűs Endre* zongoraművész és *Devich Gábor* klarinétművész – a következő hallgatóknak ítélte oda a verseny díjait:

I. díj: *Zádory Édua* (8. oszt.) – *Papp Gyula* (III. évf.) szonáta páros. Tanáruk: *Weninger Richárd*.

II. díj, megosztva: *Várnagy Katalin* (6. oszt.), tanára:

A Weiner-verseny díjazottai

Szecsódi Ferenc, és *Zoltán Péter* (III. évf.), tanára: *Maczák János*.

III. díj, megosztva: *Velez Alekszandra* (IV. évf., egyetemi szak), tanára: *Sin Katalin*, és *Varga Gábor* (III. évf.), tanára: *Maczák János*.

Különdíj, Weiner-mű elő-

adásáért: *Velez Alekszandra* (IV. évf., egyetemi szak), tanára: *Sin Katalin*.

A zsűri különdíjait kapta: *Galgóczy Sándor* (III. évf.) – *Tóth Attila* (IV. évf.) szonáta páros, tanáruk: *Huszár Lajos*, illetve *Nyíri Zsolt* (II. évf.), tanára: *S. Dobos Márta*.